

Szentendrei Református Hírlevél - megjelenik negyedévente

Miért Szentháromság?

A pünkösd utáni vasárnap neve Szentháromság-vasárnap. Azért kapta ezt a nevet az egyházi hagyományban, mert az adventtel kezdődő egyházi év üdvtörténeti ünnepekkel teljes első fele pünkössdel lezárul, és immár minden együtt van, amit értünk Isten öröktől fogva tett, s amire az egyházi ünnepek sora emlékeztet bennünket.

Adventben megjelenik előttünk a teremtéstől eltelt hatalmas időszak, egész addig, amíg csak az "idők teljességében", karácsonykor eljöhettek hozzánk a világ Megváltója. Bőjtben önmagunk megpróbálásával előkészülünk értünk való szenvedésének méltó emlékeztérére. Virágvasárnapon királyi bevonulását, nagypénteken kereszthalálát, húsvétkor dicsőséges feltámadását ünnepeljük. Negyven napra, áldozócsüdtörtökön ment a földi világból végleg az Atyához, pünkösdkor pedig elküldte Szentlelkét, ami egyszerűs mind az egyház születésnapja is. Az év többi részében már nem üdvtörténeti ünnepek, hanem az aratásért, majd a szüretért, vagyis az úrvacsora kenyeréért és boráért való hálaadások következnek, valamint október 31-én a reformáció emlék-ünnepe. Ezek a mi református keresztyén ünnepeink.

Sokan kérdezik, miért valljuk Istent Atya, Fiú, Szentléleknek - vajon három Istenben hiszünk? Nem, Ő egy, sőt, egyedül Ő egy igazán, vagyis azonos és egészséges önmagával, míg a mi emberi személyünk mindig problematikus és megosztott. De az Ő állandó jótéteményeit éppen ezekben érthetjük meg igazán: mint Atyánk, minden élet forrása és alkotója, mint Fiú, a teljes szeretetben megmutatja, milyen az igazán értékes emberi élet, és mint Szentlélek tüzet és erőt ad tanítványai szívébe. Ahogy egy szép mondás tartja: az Atya Isten felettünk, a Fiú Isten értünk, és a Szentlélek Isten bennünk. S ez a három egy, vagyis egymással a legszorosabban összetartozik.

Kr.u. 451-ben Kalcedonban volt egy nagyon nevezetes egyetemes zsinat, amikor atyánk megfogalmazták az igen nehezen megfogalmazhatót, vagyis azt, miként van jelen Krisztusban, a Fiúban az isteni és az emberi természet. Ezt mondták ezen a zsinaton, amit azóta kalcedóni hitigazságnak nevezünk: Elválaszthatatlanul, de összeleegyíthetetlenül, és oszthatatlanul, de elkülöníthetetlenül van jelen a két természet. Ez a meghatározás az arisztotelészi görög azonosság-logikán lépett túl, amely még azt tartotta, hogy két dolog vagy egyenlő egymással, s akkor azonosak, vagy pedig nem egyenlő, akkor viszont mások, de harmadik lehetőség nincs. S bár a matematikai azonosság-

logika alapját ezzel a görögök máig megvetették, de nem tudtak mit kezdeni az élő kapcsolat, a személyes összetartozás esetével, amely során sosem maradéktalan azonosság vagy fel-cserélhetőség esete áll fenn, holott nagyon is szoros összetartozás, valódi életkapcsolat rejlik benne.

Elválaszthatatlanul, de összeleegyíthetetlenül, és oszthatatlanul, de elkülöníthetetlenül - ez azt jelenti, hogy ahol személyes kapcsolat van, ott a két résztvevő elválaszthatatlan is lehet, de ugyanakkor mégsem összeleegyíthető, vagyis a kapcsolat ellenére mindkettő megmarad önmaga.

Oszthatatlanok, vagyis teljes köztük az egység, de elkülöníthetetlenek is, vagyis nem lehet két külön lényegnek tekinteni őket, olyan szoros a közösségük egymással. Így érkezünk a Szentháromság titkához, ahol azt látjuk, hogy Istenünk lénye éppen úgy személy, mint mi emberek azok vagyunk, csak éppen személy fölötti személy, ezért egy és három egyszerre, aki három és mégis egy. A Fiú jelenléte Isten valóságában arról szól, hogy amint öneki, úgy nekünk, asszonytól született embereknek mind helyünk van Isten lényében. Úgy tarthatunk mi is őhozzá, és pedig kegyelemből hit által, amint az Atya és a Fiú örökké egyek.

Szentháromság vasárnapján hódolunk Isten lényének titka előtt, és örvendezünk, hogy ez a titok ránk is tartozik, sőt, éppen minket hivatott arról tudatni, ki is az Örökkévaló, és kik vagyunk mi földi emberek. Mi az ő gyermekei, Krisztusért "fogadott fiai" vagyunk, akiknek Ő a Lélek által üdvünket munkálja. Legyen hát nyitva a szívünk, hogy megajándékozhatók legyünk valamennyien mi is ezzel a boldog Isten-fiúsággal!

Dr. P. Tóth Béla Ip.

“Ezt azért írtam nektek, akik hisztek Isten Fia nevében, hogy tudjátok: örök életetek van.”

(1 Ján 5,13)

Református templomi mennyezetkazetta háromság-motívummal

Egyházlátogatás a Szentendrei Református Egyházközségnél

Az egyházlátogatás (canonica visitatio) az egyházkormányzás egyik eszköze. Célja annak ellenőrzése, hogy a gyülekezetekben a törvényes rend szerint folyik-e az élet. Már a Biblia is beszámol arról, hogy az apostolok személyes látogatásaik alkalmával és leveleik útján adtak tanácsokat, fogalmaztak meg intelmeket a gyülekezeteknek. Ez a tevékenység szolgált mintául az egyházlátogatásnak, amelynek a VI. században viszonylag egységes rendje alakult ki. Az egyházi törvények (kánonok - innen a canonica jelző) a püspök kötelességévé tették a vizitációt, amit lehetőleg személyesen kellett gyakorolni. Az évszázadok folyamán a formák, részletek változtak ugyan, de az alapvető szempontok nem. A reformáció egyházai is megtartották ezt a szokást, amelynek fontos célja volt a gyülekezet megerősítése az igaz tanban, az eretnokség eltávolítása, a jó erkölcsök ápolása, a hibák kijavítása, buzdítás az állhatatosságra.

Református egyházunk mai egyházalkotmánya az egyházmegye vezetésének (esperes és egyházmegyei gondnok) teszi kötelességévé a rendszeres egyházlátogatást:

"83. § (1) Az esperes az egyházmegye minden egyházközségét köteles az egyházmegyei gondnokkal együtt évente meglátogatni (canonica visitatio). Minden egyházközséget évente legalább egy alkalommal meg kell vizsgálni. Ha az esperes és az egyházmegyei gondnok ezt személyesen nem tudja teljesíteni, felkérésükre egyházmegyei tanácsosok járnak el.

(2) Az esperesi látogatásról az esperes vagy az általa megbízott látogató küldöttség jegyzőkönyvet készít, amelyben az egyházközség életének minden mozzanatára ki kell terjedni."

A canonica visitatio nem tévesztendő össze a püspöki látogatással (generalis visitatio), amely inkább különleges eseményekhez (lelkészbeiktatás, templomszentelés stb.) kapcsolódik, ezért célja is más. Már csak az egy egyházkerületben található egyházközségek és intézmények igen magas száma - a Dunamelléki Egyházkerületben ez több százra tehető - miatt sem vetődhet fel mindegyikük évenkénti püspöki látogatása.

Egyházmegyénkben, az Északpesti Egyházmegyében is több mint 50 egyházközség található, ezért az egyházmegye tanácsa évente felosztja tagjai között a gyülekezeteket, hogy minden egyházközséget egy világi és egy lelkészi tanácsos látogtasson meg. (Természetesen az esperes és a gondnok is tagja a tanácsnak, ezért számos gyülekezethez ők mennek el.) Nálunk május 13-án Sárosi Gábor lelkészi tanácsos, százhalombattai lelkipásztor és Kertész Gábor világi tanácsos, a fót-kisalagi gyülekezet missziói gondnoka vizitált.

Az egyházlátogató küldöttség

Az egyházlátogatásra már napokkal, sőt hetekkel korábban készülni kell, ugyanis ki kell tölteni egy 28 oldalas kérdőívet, amelyből a vizitálók könnyen át tudják tekinteni a gyülekezet életének szinte minden részletét. Többek között olyan fejezetei vannak ennek a kérdőívnek, mint az egyházközség alapvető adminisztratív, statisztikai és pénzügyi adatai, a missziói, hitoktatói, diakóniai munka, zenei tevékenység, a gyülekezet és a lelkipásztor kapcsolatai, intézményekre, építkezésekre vonatkozó információk. Csak érdekességképpen: külön rovat van a kérdőívben arra, hogy hány férfi és hány nő vett úrvacsorát az előző évben.

Vendégeink látogatásukat gimnáziumunk és óvodánk megtekintésével kezdték. Ezt követően a lelkészi hivatalban a lelkipásztor és a gondnok társaságában tekintették át az előbb említett vizitációs kérdőívet, majd végignézték az egyházközség tavalyi fontosabb dokumentumait (anyakönyvek, főkönyv, zárószámadás, leltár, választói névjegyzék, presbiteri jegyzőkönyvek stb.), és szűrőpróbaszerűen ellenőrizték az iktatást és a számviteli bizonylatokat. Az ellenőrizendők listája 29 tételt tartalmazott. Ugyancsak érdekességképpen: szerepelt a listában a bélyegzők szabályszerűségének, valamint a klenódiumok (keresztelő- és úrvacsorai edények) és a róluk készült fotók meglétének ellenőrzése. A vizitáció ezen szakaszát az egyházközség elnökségével való beszélgetés zárta, amelynek során a látogatók szóbeli tájékoztatást is kértek a gyülekezeti élet számokkal, dokumentumokkal ki nem fejezhető részleteiről, és arra is lehetőséget adtak, hogy az egyházközségi elnökség fogalmazza meg kéréseit, javaslatait az egyházmegye vezetősége számára.

Egyházmegyénkben évtizedeken keresztül ezzel be is fejeződött az egyházlátogatás, de újabban felelevenítették azt a régi szokást - amit több más egyházmegyében folyamatosan gyakorolnak -, hogy a vizitálók a teljes presbitériummal is találkoznak egy presbiteri gyűlés keretében. (Vannak olyan egyházmegyék, ahol még istentiszteletet is tartanak a vizitáció alkalmával.) Nálunk is sor került erre a presbiteri gyűlésre, amiről a mellékelt fotó is készült. Ezen a vizitálók beszámoltak a látogatás addigi tapasztalatairól, és megállapították, hogy mindent ékes rendben találtak. Külön kiemelték az intézmények működését, a befejezett, ill. megkezdett beruházásokat, az istentiszteletek résztvevőinek jelentős számát és az asszonykör munkáját. Kérték a presbiterektől, hogy meséljenek legnagyobb örömeikről és gondjaikról a gyülekezeti étellel kapcsolatban. Presbitereink hozzászólásában is kiemelt helyet kapott az a sok áldás, amivel intézményeink tevékenysége révén részelteti gyülekezetünket az Úr. Tájékoztatást adtak még többek között az asszonyköri munka részleteiről, a gyülekezeti és házi bibliaórákról.

Az egyházlátogatás utolsó mozzanataként vendégeink elkészítették a vizitációs jegyzőkönyvet. Végezetül ebből idézünk néhány gondolatot:

"A vizitáció az óvoda és a gimnázium megtekintésével kezdődött. Az egyházmegye is büszke lehet ezekre a modern intézményekre. ... A szükséges iratokat példás rendben találtuk. A gyülekezeti közösségi alkalmak közül most az asszonykör növekedése öröndetes. Az asszonyok nemcsak egymás között érzik jól magukat, de beálltak a látogatás szolgálatába is. Részt vehettünk egy presbiteri gyűlésen. Az alkalom rövid igeszolgálattal kezdődött, majd megkérdeztük a testvéreket a gondokról és örömeikről. .... Örömmel beszéltek arról, hogy a városba is kisugárzik az a sok jó dolog, ami a gyülekezetben történik. Elmondták, hogy az intézmények missziós területet, küldetést is ellátnak. A gimnáziummal kapcsolatban szóba került, hogy az egész Dunakanyar reformátusságát gazdagítja. A gyülekezet életére és további szolgálataira Isten áldását kérjük!"

Sikolya Zsolt
gondnok

Gyülekezeti autóbusz kirándulás Pécsre

Május 25-én szombaton reggel 7 órakor szép napfényben indulunk a meghirdetett pécsi autóbusz kirándulásunkra, aminek fő célpontja a Pécsi Orgonaépítő Manufaktúra volt. Ott épül a gimnáziumunk számára a két manuális, mechanikus játék-traktúrájú, sípos orgona, ami csaknem készen áll immár a szállításra és a helyszínen való felállításra.

Az autóbuszban 28 gyülekezeti tag jött velünk, ketten pedig ott csatlakoztak hozzánk, de mivel volt még helyünk, befogadtuk a Zeneiskola tanárainak és növendékeinek tizenhat fős csoportját is, akiket szintén vonzott úticélunk. Velünk tartott Zászkaliczky Tamás orgonaművész is, aki az orgonát tervezte, és a tervezéssel együtt az építés műszaki ellenőrzését valamint az orgona intonálását ingyenesen, adományként vállalta.

A fémsípok bemutatása

A manufaktúrában először megtekinthettük a fémből és fából készült sípok műhelyeit, és megcsodálhattuk a rengeteg aprólékos és pontos kézimunkát, amit egy ilyen nagyszerű hangszer alkatrészeinek létrehozása igényel. Vendégfogadóink, miközben körbe vezettek bennünket, szorgalmasan válaszoltak kíváncsi kérdéseinkre, és legtöbbször csak annyit mondtak közülünk, sosem gondolták, milyen hatalmas munka is van egy orgona elkészítésében, mennyi precizitással és hozzáértéssel kell dolgozni azoknak, akik évszázadokra megalkotnak egy ilyen hangszert, amely méltó módon dicsőíti majd Istent a nagy létszámú gimnáziumi istentiszteleteken.

Az épülő orgona egy részlete

Műhelylátogatásunk fénypontja az összeszerelő csarnok volt, ahol immár egyben láthattuk a csaknem teljesen kész orgonánkat. Lenyűgöző volt a tervrajzok szépsége is, amik a műhelyekben minden munkafolyamat, így az összeszerelés mellett is ott voltak, de külön öröm volt az orgona bonyolult belső szerkezetét és formálódó modern külsejét most már a valóságban is megcsodálni. (A tervek szerint július-augusztusban kerül sor a gimnáziumban a felállításra és intonálásra, ünnepélyes avatását pedig október 19-én szombaton du. 5 órakor tervezzük tartani.)

A műhelyek megtekintése után - váratlan és örömteli meghívásra - a pécsi Kodály Központot látogattuk meg, ahol Bogányi Tibor vezető karmester fogadott bennünket, és mutatta be csoportunknak a néhány éve épült pompás hangversenyközpontot.

A pécsi Kodály Központ

Az épület posztmodern stílusa, grandiózus belső terei valóban lenyűgözőek, és nagy meglepetéssel és örömmel hallottuk, hogy a koncertterem csodálatos akusztikáját ugyanaz az Arató Éva tervezte, aki a mi gimnáziumunk kápolnájának akusztikusaként is nagyszerűt alkotott.

A délutánból maradt néhány óras szabadidőt legtöbbször városi sétával, az ó-keresztény ásatások megtekintésével, a Csontváry képek vagy a Zsolnay Múzeum meglátogatásával töltötték, utána pedig beszálltunk a buszba és indultunk haza. Fáradtan és boldog szívvel érkeztünk Szentendrén a Református Gimnáziumhoz, ahonnan reggel indultunk is, mert olyan ritka élménnyel gazdagodtunk, amire sokáig emlékezni fogunk.

A kirándulók a műhelyek udvarán

Hit- és erkölcsstan - szeptembertől

Különleges lehetőség indul meg a magyar közoktatásban a 2013/14-es tanévben, bevezetésre kerül a erkölcsstan óra. Számunkra, keresztyén emberek számára ez azt a többlet-lehetőséget is elérhető közelségbe hozza, hogy azok, akik ennél többet szeretnének a gyermekeiknek nyújtani, részt vehetnek a református hit- és erkölcsstanoktatásban is. Ugyanis párhuzamosan választható az állami és a felekezeti hitoktatás is az órarendi keretben.

Így már most tavasszal, az iskolák beiratkozási napjai előtt volt lehetőség arra, hogy az egyházak képviselői bemutatkozzanak a szülőknek és beszámoljanak néhány mondatban arról, hogy mit jelent ez majd szeptembertől és az adott felekezet milyen többletet kíván nyújtani a polgári erkölcsstanhoz képest.

Ezt a bemutatkozást a szeptembertől újra szolgálatba álló beosztott lelkészünk, Németh Ildikó végezte a szentendrei állami iskolákban. Nagyon jó színvonalú vetített képes előadásában példaként említett több fontos református személyt, aki hazánkban mulhatatlan érdemeket szerzett. (Így érdemes például kiemelni a Himnusz íróját, Kölcsey Ferencet, aki a tanulmányait a Debreceni Református Kollégiumban folytatta 14 éven keresztül.)

Hangsúlyozta, amit fontos most is kiemelni, hogy a választás nem az "etika" vagy a "hittan" között kell eldőljön, hanem valójában az a kulcskérdés, csupán erkölcsi, etikai szabályokat tanulnak majd a most 1. és 5. osztályt kezdők, vagy pedig ezen szabályok alkotóját, világunk teremtőjét és az életünk adóját, a mindenható Istent is megismerik-e közben. Korántsem lebecsülendő, hogy eközben az európaiságunk alapjait jelentő keresztyén kultúrkörben is járatoságot szerezhettek a hit- és erkölcsstant választók a csupán erkölcsstant választókkal szemben.

Fontos tudni, ha valaki most kezdi az 1. vagy 5. osztályt, de most még nem választotta a hit és erkölcsstant, egy év múlva, a következő beiratkozásnál a lehetősége ugyanígy meglesz. Semmi előfeltétele nincs. Ha valaki még nem volna megkeresztelve, vagy más felekezetű volna, de a református órákra szeretne járni, minden akadály nélkül megteheti, nagy szeretettel várjuk.

Olyan lehetőség ez, amit érdemes megragadni, mert ezáltal gazdagabbá és magalapozottabbá válik a ma gyermekeinek, a jövő felnötteinek élete.

**Lovadi István
segédlelkész**

Családi Nap pünkösöd hétfőjén

Ebben az évben is megrendezésre került a pünkösöd II. napi Családi Nap, amelynek hagyományosan a Református Gimnázium ad otthont. Nagyon szép napsütést kaptunk erre az egész napra. Az összejövettel a díszudvaron tartott szabadtéri istentisztelettel indult, amin a pünkösödi nép sokféleségéről, "más nyelvet beszéléséről" és a Lélek által egymásra találásáról hangzott az igehirdetés. A közös éneklést Kovács Kata csembaló művész vezette elektromos orgonán, aki gyülekezetünkben konfirmált, majd a Zeneakadémia elvégzése után több évi franciaországi ösztöndíjas ideje után ismét itthon van Szentendrén. Neki ez volt az első istentiszteleti szolgálata közöttünk, de úgy hangzott, mintha mindig is ezt csinálta volna.

Már ez alatt is folyt a legkisebbekkel a kézműves foglalkozás, amit a Református Óvoda óvónői vezettek, majd a hirdetések elhangzása után, amiket Lovadi István segédlelkész tett közzé, vezetett séta keretében bemutatásra került a gimnázium istentiszteleti helyén az épülő orgona. (Ennek ünnepélyes avatása a tervek szerint október 19-én szombat du. 5 órakor lesz.)

Látogatók a gimnázium kápolnájában, ahol dr. P. Tóth Béla a leendő orgonáról tart ismertetést

Ezután a résztvevők otthon készített süteményeiből nagyszerű kiállítást lehetett megtekinteni, majd igen szakértő zsűri válogatta ki a díjazottakat, s nem sokat kellett várni a nevezett sütemények közös eltüntetésére sem. A legkisebbeknek a Habakuk Bábszínház "József és testvérei" előadása következett, de a szülők közül is sokan élvezték gyermekeikkel együtt a színvonalas műsort. A nagyobbakak erre a napra készült bibliai társasjátékkal voltak elfoglalva és valamennyi jelenlévő korosztályra való tekintet nélkül játszhatott az épület-bejáró kvíz vetélkedőjében, ahol is a különböző beépített bibliai szimbólumokat, növényi ritkaságokat és a gimnázium épületének egyéb érdekességeit kellett megtalálni, s a rájuk vonatkozó kérdésekre megfelelni. A tornateremben kedvükre játszhattak és versenyezhetek a fiatalok az erre a célra elrendezett sportszerekkel a tornatanárok és segítő gimnazisták keze alatt. A díszudvaron táncház várta az érdeklődőket, ahol a legkisebbek és akár nagyszüleik is megmozdíthatták elmerevedett tagjaikat a kitűnő népzenere.

A kerti sátor alatt "Száz ellentmondás és nehezen érthető hely a Bibliában" címmel igei beszélgetés zajlott felnőtteknek dr. P. Tóth Béla lelkész vezetésével, amely az ilyen alkalmaknak immár hagyományos része, majd pedig a nap zárásaként "morzsaszedegetés" következett. Ezen ki-ki elmondhatta, ha kapott valami lelki ajándékot ezen a napon, és aztán elénekeltük az általa választott éneket. Igazi testvéri szeretetben, örömben voltunk együtt itt is, mint egész nap, megtapasztalva a Lélek sok-sok ajándékát. Legyen érte hála Istenünké, és köszönet minden segítőé, akik csak előkészítették és létrehozták ezt a tartalmas, szép napot!

Szentendrei Református Hírlevél

Kiadja: az egyházközség - **Cím:** 2000 Szentendre Rákóczi út 14.
Telefon: 06 26 310-524 - **Felelős kiadó:** dr. P. Tóth Béla lelkipásztor
Főszerkesztő: Jámborné Benkei Ildikó (E-mail: jambor@limar.hu)
Olvasószerkesztő: Sikolya Zsolt gondnok, (zsolt.sikolya@gmail.com)
Tördelő: Fazekas Andrea
Nyomtatás: Kádár Péter www.digitalisnyomda.net

A kiadványunkban megjelenő cikkek, írások nem feltétlenül fedik mindenben a szerkesztőség véleményét, hanem elsősorban azok szerzőinek gondolatait tükrözik.

Munkások az Úr szántóföldjén

Havonként egyszer elhangzik az istentisztelet végén mondott hirdetések között ez a mondat: "Az asszonykör pénteken fél 6-kor tartja soron következő összejövetelét."

Biztosan többen vannak, akik már elgondolkoztak azon, ez vajon mi lehet? Összejönnék néhányan kötogetni? Sütemény recepteket cserélni? És egyáltalán miért van szükség arra, hogy a gyülekezet asszonyai külön is találkozzanak? Hiszen van csütörtökönként bibliaóra, ahova mindenki eljárhat korra és nemre való tekintet nélkül. Miért nem elég nekik az? Mit "frakciónak" még külön is?

Azt hiszem, a "miért"-re való választ mindenki könnyen megtalálhatja, ha kicsit belegondol a saját családjába mindennapjaiba. Emancipáció ide, egyenjogúság oda, azért jó, ha van valaki otthon, aki észreveszi, hogy a fürdőszobában ki kellene cserélni a használt törülközőket, vagy hogy a gyerek már megint kócosan készül elindulni az iskolába. A gyülekezet életében is vannak olyan mozzanatok, amikor szükség van a háziasszonyi odafigyelésre, gondoskodásra. Ezt a szerepet vállalja fel az asszonyok kis, 30 fős csoportja, ennek megszervezése, megbeszélése végezt jönnek össze havonként egyszer egy órára.

A kör vezetését Ácsné Zsuzsa presbiternő vállalta magára. Ő követi figyelemmel a hiányzókat, keresi meg telefonon vagy e-mail-ben azokat, akik hosszabb ideje elmaradtak. Ő tartja számon a születésnapokat és névnapokat, hiszen a működő közösséget éppen az különbözteti meg a véletlenül összeverődött csoporttól, hogy odafigyelnek egymás örömeire és bánataira. Az együttléte mindig az ígére figyeléssel kezdjük, tiszteletes úr irányításával. A bibliamagyarázatokban különösen is fel szokta hívni a figyelmünket arra, ha egy-egy női szereplő tűnik fel a színen: ő hogyan vette ki a részét az akkori gyülekezet életében, vagy éppen hogyan kapcsolódott be a Jézus körüli szolgálatba.

A lelki feltöltődés után következik a mindennapi feladatok megbeszélése. Hogy mit csinálnak az asszonyok? Gondoltak-e már arra, hogy hogyan kerül minden hónap első vasárnapján a gyülekezeti terem asztalára tea és sütemény, honnan varázsolódnak elő a tiszta poharak, tányérok és hogyan kerülnek a helyükre vissza? Az úrvacsoraosztások hófehér terítőikkel, csillogó kelyheikkel szintén női kezeket igényelnek. A templom és a hozzá tartozó helyiségek, termék sem maguktól maradnak tiszták, miután hetente közel 300 felnőtt és gyerek használja őket. A református gimnazisták sokat segítenek ebben a munkában, - természetesen némi asszonyi irányítással (Pongrácz Zsuzsa végzi ezt évek óta nagy szeretettel) - de azért évente egyszer a legdugottabb sarkokra, ablakmélyedésekre is sor kell, hogy kerüljön, ami megint sok-sok kezét igényel. A Kehely gyülekezeti újság, a Bibliaolvasó kalauz, a gyülekezeti levél időnként megjelenik a postaládánkban. De hogyan kerül oda? Ki írja rá a címünket, ki tölti meg a 700 borítékot, ki ragasztja le, ki rakja sorba, hogy nekünk csak annyi feladatunk maradjon, hogy elolvassuk? Sorolhatnánk még a példákat, de azt hiszem, el tudjuk már képzelni, mit tesznek az asszonyok a háttérben, szinte észrevétlenül a gyülekezetért. Az idei évben még egy munkaágot felvállaltak: a legidősebb és a legfiatalabb születésnaposok felkeresését otthonaikban. Sok hálás telefon bizonyítja, hogy fáradásuk nem hiábavaló!

Végül felmerül a kérdés, kik ők? Nyugdíjasok és dolgozó nők, idősek és fiatalabbak, családosok és egyedül élők. Sokfélék, de egy közös bennük, hogy komolyan veszik az Igét: "Az aratnivaló sok, de a munkás kevés. Kérjétek azért az aratásnak Urát, hogy küldjön munkásokat az Ő aratásába." Ők harmincan úgy döntöttek, hogy beállnak munkásnak az Úr szántóföldjére. De van még hely! Aki kedvet kapott és közénk akar állni, szeretettel várjuk a nyári szünet után, szeptember első péntekjén délután fél 6-kor!!!

P. T. Zs.

A parókia épületének történetéről

Templomunkat ortodox vallású szerb menekültek építették 1748-ban, és 1770-ben került hozzá a torony. A 19. század elején azonban sokan visszaköltöztek Szerbiába, és egy évszázad alatt a templom romossá lett, mivel nem használták. 1913-ban, éppen száz éve vette meg egyházközségünk Jordán István pomázi református főgondnok végrendeletileg erre a célra hagyott örökségéből, s akkor szépen felújították. Advent első vasárnapján fogunk megemlékezni templomunk református száz évéről és gyülekezetünk történetéről.

A parókia épületéről viszonylag kevés feljegyzés maradt, de még így is elég pontosan rekonstruálható a változatos története. Jelentős méretű pincéjét és a Rákóczi utca - Tiszteletes utca-i sarkot képező (ma gyülekezeti terem és lelkész-lakás) földszinti részét egykor terményraktárnak építették a templommal egy időben, ahová a hívek behordták a búza és a must tizedét az ortodox papi szolgálat fenntartására. A termésköböl épült utcai falakon ma is láthatók az egykori raktárépület ablakainak téglából rakott szemöldök-ívei és ablakkeretei.

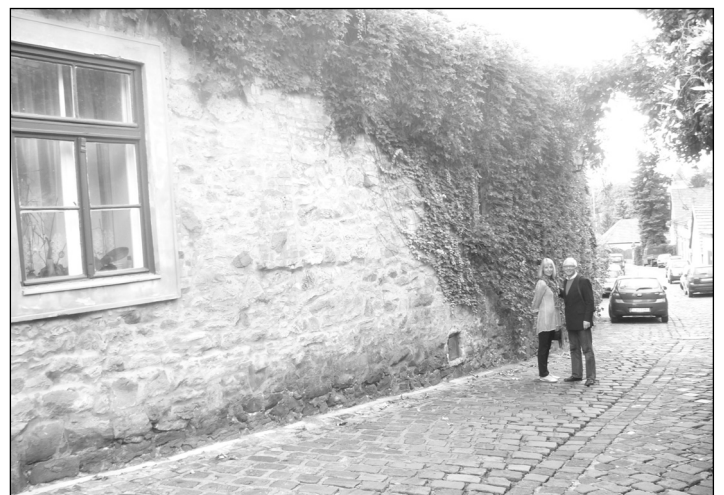
Amikor a templom 1913-ban a református egyház tulajdona lett, ebből a raktárból iskolát építettek két osztályteremmel, és erre a célra fölfelé megnagyobbították. Jól látható a termésköböl épült részen az a felső réteg, amely nagy méretű kövekből épült egészen az ereszig. A templomudvaron az iskolának külön bejárat is épült, ez ma a lelkészi hivatal előszobája.

1950-ben államosították az iskolákat, és így megszűnt a református iskola is, a helyén gyülekezeti terem, valamint lelkészlakás került kialakításra. Megépült a mostani lelkészi hivatal, majd a 60-as években két lakószoba az épület Vörösmarty utcai végén.

1992-93-ban épült hozzá a mostani kápolna és a tetőtéri ifjúsági terem a földszinti kiszolgáló helyiségekkel, így helyet kapott vasárnaponta három külön gyermek-istentiszteletes csoport a felnőtt templomi alkalmával egy időben.

Több évszázados történelme során tehát már négyszer bővítették az épületet, és terveink szerint erre ismét sor kerül majd, amikor az elöregedett tetőzetet várhatólag rövidesen kicseréljük, és bővül a lelkészlakás is. Ennek a felújításnak építész terveit a napokban hagyta jóvá mind a Városi, mind pedig az Országos Építész Tertanács, amire azért volt szükség, mert a ház műemléki környezetben helyezkedik el.

A lelkészi hivatal az eddiginél nagyobb alapterületű, belső szobában kap majd helyet, melynek helyébe az épület másik végében a tetőtér beépítésével bővül a parókia lakás része. Anyagi lehetőségeinknek megfelelően fokozatosan, legalább két lépcsőben tervezzük elvégezni a felújítást és bővítést. Először a teljes cserepezés és tetőzet felújítására kerül majd sor, ahol szükséges, ott a szarufák cseréjével és födémcserével együtt, majd a második ütemben készül el a tetőtér tervezett beépítése.

A parókia két és fél évszázados falai, előttük Dr. Thilo Fitzner és neje, a gimnázium organomotorjának adományozói

RÉGI HISTÓRIÁK

JORDÁN ISTVÁN HAGYATÉKA

(Megjelent a pomázi református gyülekezet lapjában
2013. márciusában)

A Jordán-alap

Jordán Istvánnak - egykori református hittestvérünknek - 1884-ben bekövetkezett halálával teljes vagyona az Országos Református Közalapra, illetve annak kezelőjére, az Egyetemes Konventre szállt. Tükrözzék végrendeletének indítékait az alább idézett sorok:

"...gyakran tapasztaltam, hogy oldalágra szálló vagyont az oldalakonok fent nem tartják s vagyonával a szerzőnek neve és emléke is elenyészik, én pedig nem akarom, hogy félévszázados keresményem gyümölcsét képező vagyonom nyomtalanul tűnjön el, hanem akarom, hogy holtom után azon célra szolgáljon, melyért fáradtam és küzdöttem életemben; ... egész életemben és közpályámon a magyar nemzetiség és állameszme megszilárdítása és erősítése volt vezérelvem... a múlt tanúságán erősödött meggyőződésem az, hogy a magyar nemzetiség és állameszme leg-erősebb támaszát a magyar reformált egyházban találja..."

Továbbá: "...így tett alapítvány rendeltetése, ... hogy évi jövedelméből elsősorban az idegen... felekezeti lakosok közt lévő szegény, kisebb egyházak segélyeztessenek. ...Ilyenekül jelölöm ki egyelőre a Pest megyébe tartozó bekebelezett dunabogdányi és szentendrei leányegyházakat ... azok mindig csak vagyonom jövedelméből, de semmi esetre sem a tőkéből szolgáltatathatók ki..."
Özvegyére életjáradékot hagyott, ami csak addig illette volna meg, amíg újabb házasságot nem köt. Azonban a Közalap kezelője - az alapító végakarataival ellentétben - hamarosan egyezkedni kezdett az özvegyel, aki a férje halálát követő évben, 1885-ben 40.000 forint végkielégítés fejében lemondott járandóságáról és férjhez ment. A konvent 66.000 forintért Tregale Jakabnak eladta az ingatlanokat, a pénz maradékát földhitelintézeti záloglevelekbe fektette.

Az alapítvány további sorsa

A végrendelet szövege csak 1906-ban jutott a kedvezményezett szentendrei egyházköztség főgondnokának kezébe. Miután a Konvent mereven elzárkózott járandóságuk kiadásától, Veresmarly Miklós ügyvéd és főgondnok saját költségén pert indított a Közalap kezelője ellen, melynek során a felek végül megegyeztek, így a Konvent a bíróság előtt kötött egyezség alapján 1913-ban mind a szentendrei, mind pedig a dunabogdányi gyülekezetet kártalanította.

Szentendrei hittestvéreink a Jordán alaptól megszerzett jogos járandóságukból 1913-ban - éppen 100 éve - megvásárolták egy elnéptelenedés miatt kiürült, romos szerb ortodox templomot, melyet a mai napig is református templomként használnak, így megtörténhetett egyházközségük "anyásítása". A dunabogdányiaknak is égető szüksége volt anyagi segítségre, és ebből a pénzből tatarozhatták templomukat, parókiájukat. A földhitelintézeti záloglevelek az I. világháborút követő nagy gazdasági válság miatt elértéktelenedtek.

Jordán István (1822-1884)

Jordán Istvánról a források alapján annyi tudható, hogy nem volt pomázi születésű. Neve a presbiteri jegyzőkönyvekben a 19. század derekán tűnik fel először, és szerepel haláláig, mint a presbiteri testület aktív tagja, anyagi támogatója, és mint főgondnok is. A Beniczky utca 53. szám alatti lakóháza (amelyben ma a Német Nemzetiségi Általános Iskola működik) eklektikus kúria, a 19. század derekán épült. Külön érdekessége a terep adottságait kihasználó terjedelmes pincéje, ami az előkert alatt egészen az utcát határoló kerítésig húzódik. Valószínűleg egy régi épület

A Borovszky-féle vármegyétörténet úgy említi, mint a vármegye egyik szolgabíróját (1861). Temetésén Szász Károly püspök és Sipos Pál esperes szolgált, és egy énekkar előadása emelte az esemény jelentőségét. Sírja a pomázi református temetőben ma is megvan.

A kúria további sorsa

Jordán István hagyatékát a Konvent Tregale Jakabnak adta el, aki mintegy két évtizedig lakta családjával a kúriát, majd anyagi nehézségei támadván átadta egy - mai szóval - befektetői csoportnak, akik sok mindennel próbálkoztak, míg végül az I. világháborút követően megvásárolta a vármegye a járási főszolgabíróság számára. Ez lett a főszolgabíró szolgálati lakása. A hivatali helyiségek sorát (ma üresen álló tantermek) ekkor építették mellé. Később volt még itt vármegyei irattár, majd szerb kollégium, míg 1956-ban elnyerte mai rendeltetését, és iskola lett. Az épület homlokzatának festett díszét az hivatali helyiségek sorát (ma üresen álló tantermek) ekkor építették mellé. Az épület homlokzatának szocreál hangulatot árasztó díszét az iskola fiatalon elhunyt egykori rajztanára készítette.

Könczöl Dánielné

VII. Zsoltár

Én Uram Istenem, hozzád menekülök,
Oltalmaz meg engem,
Szabadíts meg engem.

Hogy széjjel ne tépjen minket az oroslán,
Amely szerteszagat,
Ha nincs mentő s megkap.

Én uram Istenem, ha csak bünt is tettem,
Ha hamis a lelkem,
Ok nélkül gyűlöltem,

Ha csak ki békében volt velem s bántám
Gonosszal fizetve
Gúnyt szórva nevedre,

Üldözze akkor ellenség a lelkem,
Éltem az tapodja
Koronám tiporja

Kelj fel Uram, kelj fel méltó haragodban,
Serkenj fel mellettem,
Emelkedj felettem.

Vegyen körül téged népek sokasága,
És felettük szálldoss,
Ítéletet állj most.

Az Úr ítéli meg világnak végét,
Bírálj óh, Uram
Ártatlanság szerint.

1909. jan. 24.

Móricz Zsigmond

A KEVE Társaság

A Keresztyén Vezetők és Üzletemberek Társasága, a KEVE Társaság 2012. januártól Szentendrén is beindította kedvelt eseményeit. A gyülekezetből többen kérdezték, mit is lehet tudni erről a társaságról.

A KEVE Társaságot (www.keve.org) keresztyén magánszemélyek alapították 21 évvel ezelőtt. Korábban jellemzően budapesti központtal működött, de 2012-től már Szentendrén és Pécsen is vannak rendszeres rendezvényeink.

A társaság tagsága - akik eseményeinket szervezik - viszonylag kisszámú, viszont szolgálataink révén sok ezer embert érünk el országszerte.

Küldetésünk: *"A magyar társadalom vezetőinek megszólítása - hogy Isten szeretetét és mindenhatóságát megismerjék és Jézus Krisztust, mint személyes Megváltójukat elfogadják. További célunk a Biblia vezetésre vonatkozó üzenetének megértése és közvetítése a gazdasági, társadalmi és egyházi élet képviselői felé, a közösség hasznára. Ezen célunkat nyíltan és befogadóan kívánjuk elérni."*

A Társaság működési alapelvei:

- Ragaszkodás a Biblia tanításához
- A hitbeli meggyőződés és az életgyakorlat közti összhang
- Nyitott, felekezetek közötti közösség
- Szakmai igényesség és állandó tanulás

Munkánk középpontjában a Biblia alapjain álló, a vezetésre és az üzleti életre vonatkozó, magas színvonalú rendezvények szervezése, illetve kiadványok megjelentetése áll. Elsősorban azokhoz az emberekhez szólunk, akik felelősségteljes munkakörben másokat irányítanak, munkatársaik életére hatással vannak. Legnépszerűbb gondolatébresztő, lélekfrissítő kiadványunk az egyoldalas terjedelmű hétfői Monday Manna, amit nemzetközi testvérszervezetünkől veszünk át és adunk ki hetente magyarul, elektronikus hírlevél formájában. Minden szám egy-egy hétköznapi munkahelyi- vagy üzleti téma és hozzájuk kapcsolódó bibliai igék köré épül. Elektronikusan lehet rá feliratkozni a keve@keve.org címen.

A modern élet tempója és feladatai mellett hatalmas kihívás, hogy egy önvizsgálatot nélkülöző korban önvizsgáló életet éljünk. A The Trinity Forum (TTF) akadémiánk egy-, illetve háromnapos időkeretben éppen ennek a kihívásnak a megválaszolására jött létre. Teret adva a résztvevőknek nagylélegzetű témák interaktív megvitatására, rendkívüli igényességgel összeállított világirodalmi olvasmánygyűjtemények alapján, 20-30 fős fórumok keretein belül. Fő témáink címszavakban: a jellem, az élet céljának keresése, bűn és erény, a gonoszság a mai világban.

Rendszeresen tartunk beszélgetős reggeliket és vacsorákat is. Ezek a rendezvények kötetlen, kerekasztal jellegű beszélgetések ismert előadókkal, témavezetőkkel egy-egy aktuális téma körül - olyan nyitott és mások véleményét tiszteletben tartó üzletemberek, vezetők között, akik készek a Biblia vezetésre vonatkozó üzeneteiről eszmét cserélni.

A Compass Financial Ministries Társaságunk legfrissebb, indulófélben lévő szolgálata. Célja, hogy Krisztus követőit hozzásegítse Isten anyagiakra (vagyonra, pénzügyekre, hitelekre, adakozásra, stb.) vonatkozó alapelveinek követéséhez az életük minden területén, hogy Krisztust még bensőségebben megismerjék és szabadon szolgálják.

A KEVE Társaság világnézeti hovatartozástól függetlenül várja vendégeit eseményire. Szívesen fogadunk mindenkit, aki szeretné velünk együtt keresni Isten iránymutatását az eligazodáshoz az üzleti életben és a vezetéssel kapcsolatos kérdések megválaszolásához. Társaságunk tagjai különböző felekezetekhez tartoznak, közös vonásuk azonban, hogy Jézus Krisztust személyes megváltójuknak vallják, és a KEVE Társaságot céljai elérésében munkával és anyagiilag rendszeresen támogatják. Sok szeretettel várjuk az érdeklődőket mind rendezvényeinkre, mind tagjaink sorába.

**Bódog Norbert, KEVE vezetőségi tag,
a szentendrei események szervezője**

A 475 éves Debreceni Református Kollégium tiszteletére

(Részletek dr. Móricz Imre visszaemlékezéséből)

Már több, mint húsz éves a Debreceni Református Kollégium Budapesti Baráti Köre. Nemsokára tartjuk esedékes, éves rendes közgyűlésünket. Engedtesse meg, hogy ez alkalomból néhány szót arról is szólhassak, hogy mit is jelentett és jelent ma is számomra alma máterünk. Nagyon nehéz és ugyanakkor nagyon könnyű is a válasz, amely tulajdonképpen csak egy szó: mindent, és ehhez annyi, de annyi emlék és embertársi kapcsolatot tartozik, hogy a korlátozott terjedelem nem teszi lehetővé a kérdés nyomán előtölülő mondandók sokaságának rögzítését...Tudásuk és emberi nagyságuk miatt is szeretve tisztelt tanáraink egy - egy arcélinek vázlatos felvillantását...Hogy a rettenet éveiben dr. Kun Sándor főigazgató urat a katedráról leparancsolták, hogy Szeremlei és Csokai tanár urakat körünkől eltűntették...

Mégis mit is jelentett és jelent ma is számomra a Kollégium? Mindenek előtt a HIT - et! Sok - sok győtrelem, és küzdelem véghezvitelén keresztül vállalni Egyházunkat és annak hitét, a magyar református őseink hitvallását...És sok - sok egyéb, embert formáló momentum mellett a Kollégiumnak köszönhetem azt is, hogy a Kollégium Arany János Szavalókórusának tagja lehettem, s ezáltal számos gyönyörű költeményt megismerhettem, s hogy a még romokban hevert Debrecen 1945. -évi első kollégiumi karácsonyi ünnepségén József Attila Napkeleti három királyok c. verséből a narrátor szövegét alig tíz évesen már én mondhattam...

Orando et laborando!

Szentendre, 2013. május 27.

"Titeket pedig az Úr gyarapítson és gazdagítson a szeretetben egymás iránt és mindenki iránt, ahogyan mi is szeretünk titeket. Erősítse meg szíveteket és tegye feddhetetelenné a szent életben!"

(1 Tessz 3, 12-13)

Az eklézsia humorából

Hírdetés az egyházi lapban: "Fővárosi gyülekezet harminc évesnél fiatalabb, legalább 45 év gyakorlattal rendelkező lelkészt keres."

Zászkaliczky Tamás, akit az orgona választott...

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán 1969-ben végzett orgona szakon. 1971-72-ben a Sibelius Akadémia ösztöndíjasa Helsinkiben. Organistaként számos koncertet adott Budapesten, szerte az országban, valamint külföldön. Legfontosabb hangversenyeit Franciaországban (párizsi

Notre Dame), a skandináv országokban, Németországban, Bulgáriában, Csehországban, Angliában, Hollandiában, Svájcban adta. Repertoárján tartja Bach fontosabb orgonaműveit, korai német, francia és olasz mesterek kompozícióit, valamint XIX. és XX. századi szerzők, mint Liszt, Kodály és mások szerzeményeit - írja róla az Orgona kalauz.

Mikor és miért választotta hangszerül az orgonát?

- Amennyire visszaemlékszem, inkább az orgona választott engem. Zenével gyermekkoromtól foglalkoztam, a családban gyakran muzsikáltunk. Édesapám evangélikus lelkész lévén a templom mellett laktunk Fóton, így könnyen leülhettem az orgona elé. Kilenc-tíz éves koromtól kántorizáltam, ami szintén e hangszerhez vonzott.

Ki milyen hangszeren játszott a családban?

- Főleg zongoráztunk és énekeltünk szüleimmel és négy testvéremmel. Ötünk közül én voltam a legfiatalabb, két bátyám és két nővérem elég korán magukkal vittek egyházzenei hangversenyeikre, így ivódott belém a zene szeretete.

Hogyan telt gyermekkorod Fóton, a Duna túlsó partján? Aranyélete lehetett legkisebbként...

- Persze aranyéletem volt - nevet derűsen -, nagyon szép, szeretetteljes családi körben nőtem fel idősebb testvéreim körében. Ugyanakkor nehéz időkre, az ötvenes évekre esett gyermekkorom. S a nehézség nem az anyagiakra vonatkozott, az akkoriban természetes volt.

Senkinek sem volt semmije...

- Így igaz. Édesapám lelkész lévén nagyon nehéz helyzetben volt, sőt, még fel is függesztették, s addig nem is szolgálhatott. Szüleim hosszabb-rövidebb időre be-befogadtak nehéz helyzetbe került gyermekeket, olyan pályatársak gyermekeit, akiket üldözött a hatalom, s így nem tudták őket taníttatni, így olykor hat-hét gyermek is helyet foglalt az asztalnál. ... De valóban szép gyermekkorom volt az akkoriban még falusias Fóton, amely azóta a főváros közelsége miatt nagyon megváltozott, szinte Budapest elővárosává vált, de akkoriban még főleg földművelők lakták, minden reggel kihajtották a tehéncsordát a legelőre. Igazi falusi gyerek voltam én is.

Hogyan történt a pályaválasztása?

- Mindkét bátyám lelkész lett, az egyik nővérem lelkészhez ment feleségül, de a tágabb családban még több lelkész található, így nagyon sokan - beleértve édesapámat is - azt gondolták, én is ezt a pályát választom. De én a zene mellett maradtam, s ha már zene, akkor egyértelmű volt, hogy az orgonát választottam, ami egyházi hangszerként leginkább kapcsolódott ehhez a közeghez. Némi habozás után a Konzervatóriumot, majd a Zeneakadémiát választottam meg, ahová fel is vettek. Orgonaszakon orgonaművész diplomával végeztem. Az azonban, amire nagyon vágytam, még sokáig nem következett be: nem végezhettem egyházi szolgálatot az akkori igen fura egyházpolitikai helyzet következményeként. Így bár hangversenyeket bőven adtam itthon és külföldön, de egyházi szolgálatot nem vállalhattam.

Szívesen vállalt volna?

- Arra készültem! Viszont olyan szép irányt vett az életem, amit azóta sem bánok: ugyanis elkerültem az akkori egyetlen magyarországi zeneműkiadóhoz szerkesztőnek, elsősorban a régi billentyűs zene kutatásával és közreadásával foglalkozhattam, illetve végzem mind a mai napig.

Mellette tanít?

- Mellette tanítok is orgonát a Zeneakadémián, az Egyházzene Tanszakon. Szentendén, a Zeneiskolában is van egy kis orgonaosztályom 7-8 növendékkel. Amikor kicsit olvadozott a helyzet, egyházi funkciót is vállalhattam: húszon évig voltam a Deák téri evangélikus templom másod orgonistája egyéb egyházi szerepek mellett.

Gondolom, nagyon izgalmas a művészeknek, ha végigkísérheti a hangszer elkészültét, ahogyan ön teszi a református gimnázium orgonájának születésénél.

- Így van, ez egy különleges, nem mindennapi feladat egy orgonistának. Maga a tervezés nem egyszerűen azt jelenti, hogyan nézzen ki, sőt, az nem is az én feladatomban, hanem az orgonaépítőé, a belsőépítészé és másoké. Az én feladatomban a Református Gimnázium orgonájával kapcsolatban, hogy megtervezem a hangját. Minden orgona más és más: másféle terembe kerül, más nagyságú helyen lesz, másféle zenei feladatokat kell ellátnia, s ezek alapján kell megtervezni a hangját.

Milyen hangot tervezett ennek?

- Azt kellett figyelembe vennem, hogy sokféle feladat fog a hangszerre hárulni: egyrészt kápolnáról van szó, tehát vezetnie és kísérenie kell a gyülekezetet, az ifjúság énekeit az istentiszteleten s az áhitatokon. A készítettők tervei szerint hangversenyek is lesznek a kápolnában, például éppen orgonahangversenyek, tehát önálló orgonaművek előadására is alkalmas kell legyen, vagy kamarazenekari részvétellel, de a kórus kíséretét is el kell látnia. Mindezen elvárások alapján kellett a hangot megterveznem.

Eszerint egy orgonaművésznek technikai dolgokhoz is kell értenie...

- Kell, de ezek nem technikai, hanem zenei tudást igénylő kérdések, hogy milyen regiszterek, milyen hangszínek legyenek. Egy ilyen hangszer évszázadok óta szakemberek közös munkájának eredményeként születik. Organisták, építők és építetők összedugják a fejüket, összeadják tudásukat. Nem egy, nem is két tanácskozás után felmértem a termet, hiszen még az is fontos, hogy hány ember foglal majd benne helyet istentisztelet vagy hangverseny idején, s ez alapján elkészítettem az orgona un.diszpozícióját, összeállítottam azokat a regisztereket, amelyek ezeknek a funkcióknak megfelelnek, majd a kiválasztott orgonaépítő céggel ültünk össze, megvitattuk ezt a tervet, ők többször is átvizsgálták, majd egy csomó részletkérdés egyeztetése után elkezdődhetett a hangszer készítése.

Ami már sínen van?

- Olyan értelemben igen, hogy tavaly nyáron elkezdték készítését, ami azzal jár, hogy ők készítik a különböző alkatrészeket, sípokat, sípsorokat, egyebeket, mi pedig le-leutazunk Pécsre, hogy a felmerülő kérdéseket még időben tisztázzuk. Lassan elkészül az egész orgona.

Hit nélkül lehet-e az orgonán játszani?

- Lehet, de nem érdemes. Az orgona szent hangszer, a szent muzsikának az egyik nagyon fontos eszköze. Ahogyan hit nélkül prédikálni sem érdemes, ugyanúgy muzsikálni sem.

Pilisszentlászlói otthonában van-e kinek továbbadni az orgona szeretetét?

- Négy gyermekem közül egyik lányom, Ágnes, muzsikussá lett. Ő is már régen kirepült a fészekből, két gyermek édesanyja.